

**ПРОБЛЕМА РОЗПІЗНАННЯ ВИХІДНОЇ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ
ПРИ АДАПТАЦІЇ ТИПОВИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК
ДО УМОВ РОЗСЛІДУВАННЯ КОНКРЕТНОГО ЗЛОЧИНУ**

Етимологічно дієслово «розпізнавати» означає «визначати щось за певними ознаками, впізнавати в чому-небудь щось знайоме» [1; с. 1067]. Під розпізнанням вихідної слідчої ситуації пропонується розуміти встановлення схожості досліджуваної ситуації з деякою типовою моделлю (типовою ситуацією) [2; с. 114–115].

Необхідними умовами ефективної адаптації криміналістичних методик до умов розслідування конкретного злочину є розпізнавання слідчої ситуації та обставин події злочину. У зв'язку з чим перед слідчим стоїть першочергове завдання розпізнавання ситуації розслідування. Розпізнавання в реальній ситуації ознак типової методики дозволяє виокремити ті стратегічні і організаційно-тактичні завдання, які відображені в типовій методикі, послідовність їх встановлення, що окреслює коло організаційних питань, форм і змісту організації розслідування та виступає вихідним моментом для обрання і використання певного алгоритму розслідування з урахуванням особливостей конкретного злочину.

У структурі процесу розпізнавання виокремлюють три стадії: аналітичну, порівняльну та оцінювальну.

На аналітичній стадії аналізується вихідна інформація щодо злочину за допомогою виокремлення відомостей, які вказують на ознаки (характеристики) злочину. Для цього слідчий використовує наступні методи: розбиття вихідної інформації на окремі факти, події; аналіз через синтез, коли виокремлені факти, події мислено включаються в ті чи інші відносини, що дозволяють перевірити їх на зіставлення чи протиставлення, і в результаті, більш обґрунтовано виділити ознаки злочину. Ознаки злочину дозволяють, з одного боку, обдумати та запропонувати до перевірки загальні версії, основна функція яких є визначення правових цілей розслідування, а з іншої — виділити особливості реальної ситуації по конкретному кримінальному провадженню.

Подібного роду аналіз є досить складним розумовим процесом, адже у більшості випадків ознаки кримінально-релевантної події є неоднозначними, а багатозначними і можуть вказувати як на ознаки декількох злочинів, вчинених одночасно, так і на відсутність складу злочину. У результаті виокремлюються слідчі ситуації, що виникають початковому етапі розслідування. На цій стадії типовими є дві ситуації: 1) вихідна інформація вказує на рід чи вид складу злочину і методики

розслідування, тому для виділення реальної початкової ситуації з вихідної інформації використовується та ж підстава, що має місце в типовій методиці (класифікаційне розпізнання); 2) якщо не вказаний рід, вид складу злочину, то виділена інформація використовується для пошуку розпізнавальної системи (атрибутивне розпізнання) [3; с. 178–179].

При порівнянні реальної ситуації з типовими вихідними ситуаціями з'ясовується ступінь їх збігу та відмінності. Шляхом порівняння інформації та правильної діагностики вихідної ситуації, на думку Г. О. Зорина, можливо ліквідувати інформаційну невизначеність, правильно класифікувати ситуацію, яка зумовлює методологію роботи в цій ситуації, а правильно обрана методологія роботи включає раціональний набір методів, а також сприяє їх раціональному послідовному застосуванню [4; с. 65].

Оціночна стадія передбачає виявлення типового в особливому. Правильна оцінка ситуації, що склалася, дозволяє визначити ті завдання розслідування, які визначені в типовій методиці розслідування злочинів, послідовність їх встановлення, перспективні напрями діяльності по розв'язанню слідчої ситуації. Окрім того, вона дає можливість слідчому оцінити можливість застосування типового комплексу слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів для вирішення конкретного завдання у розслідуванні.

При розпізнаванні слідчої ситуації в умовах інформаційної невизначеності операція вибору гіпотези (перебору відомих сталонів ситуацій) змінюється операцією її евристичного конструювання із застосуванням загальних положень криміналістичної методики. В таких умовах процес розпізнання вихідної слідчої ситуації об'єктивно потребує більших інтелектуальних зусиль і значного професійного досвіду.

Отже, процес розпізнання вихідної слідчої при адаптації типової методики до умов розслідування конкретного злочину озброює слідчого передбаченням можливого розвитку розслідування, створює передумови до рефлексивного управління, що у свою чергу дозволяє зменшити кількість помилок при розслідуванні злочину.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Буєсл. – К.; Ірпінь: ВФТ «Перун», 2001.
2. Корухов Ю. Г. Основы теории криминалистической диагностики / Ю. Г. Корухов // Криминалистика: в 3 т. Т.1: История, общая и частная теории / под ред. Р. С. Белкина, В. Г. Коломацкого, И. М. Лузгина. – М.: Акад. МВД РФ, 1995.
3. Корноухов В. Е. Методика расследования преступлений: теоретические основы / В. Е. Корноухов. – М.: Норма, 2008.
4. Зорин Г. А. Теоретические основы криминалистики / Г. А. Зорин. – Минск: Амадея, 2000.